

sentit d'«assaltar». També 'pendre per assalt' en el *Li. de Cont.* lullia: «Si-s confia hom en forsa de ciutat o de castell --- engana-s: --- que tot dia veem que --- ls castells s'esvaixen ---»; o simplement 'destruir-se': «les armes que hom met en lo camp se trenquen e s'esvaixen» (I 80, II 192).

L'aprofitem també per cridar l'atenció sobre dues dades antigues d'interès excepcional. Apareixeria ja en mossàrab, i en el cordovès Abencuzman de c. 1140: *esbaïd* «evaporado, sin sustancia», segons GaGómez,¹⁰ en la seva important ed. i trad. del poeta hispano-muslímic (III, 356, p. 500), cf. el meu comentari en *Al-Andalus xxxvi*, 253. En el *Decam.* apareix un cop *esbaït* en el sentit de 'frèvol, decandit' (els adaptadors catalans s'aparten aquí un poc del text boccaccesc, que en aquest cas no és, doncs, guia segura: «vaent l'home axí *esbaït*, mogut de gran pietat ---» v, § 5, 316.6) (per a la *b* anòmala, cf. el fr. *ébahi*, que no n'és ben inconnex).¹ A Mall. 'perseguir, atuir': «los veis marins los prenien es peix de dins ses xerxes, però eren un bell ornament de sa costa, i és una vertadera llàstima que los hagen *esvaïts*», Arx. Ll. Salvador, 145.

De *evasiu* explicat com a derivat de *evadere* en el III, 409a45, la primera data deu ser a. 1336, on els Jurats de Val. aconsellen al rei «ésser respost per paraules colorades e *evasives*» a una demanda de socors d'un noble castellà (Rubio Vela, *Epist. Val. Med.*, 74.40).

D'un altre derivat de *vadere*, el ll. *INVADERE*, ve el cat. *ENVAIR* del qual s'ha tractat en article a part, aconsellant-hi que s'admeti, com a concurrent, en bon català, la forma cultista, *invadir*, que havia pres peu fermament en la llengua, al costat de l'altra; i predominà, no sols en els segles baixos, sinó també fins als grans escriptors del tombant del S. xx: crec que Maragall no hauria gosat escriure aquells grans versos, amb el vell *envair*, quan ja la mort li anava aferrant l'alè, en memòria d'un gran amor: «m'ha donat sa paraula graciosa, alenanta de prop, que m'invadia / ---», *Haidé* II, v. 4 (a. 1904), «en aquesta hora dolça / --- / la memòria que servo d'aquella altra: / torna a *invadir-me* aquell amor d'un dia», *Haidé* III, v. 5 (a. 1911).

Revadir 'tornar' a Urgell i a Tossa (segons F. Matheu), que cita el *DAG.* amb estranyesa i gran reserva; qui sap si mera confusió amb l'it. *ribadire* 'reblar', vist l'embull de llengües, i de lèxic trampejat, que regnava en el cap pedantesc d'aquell príncep del Mònaco i casino floralista.

¹ Anotem aquí una forma gascona ben singular i gens coneguda, que ens ha vingut a les mans: «*esbaboudi-s: s'évanouir*», Dupleich, *Patois de St. Gaudens*; és visible que el collector ho relaciona amb «*esbabi: ébahir*» que recull a continuació, però el detall de la formació d'aquell no resulta gens clar: sembla que hi hagi alguna influència d'*esbaudir-se*; però significant aquest 'alegrar-se', no basta suposar una contaminació d'aquest; pot entrar-hi en joc la *ou'* del fr. *évanouir*, però més encara (notem la *b*, que deu ser aspirada?) la de *boubà* 'bufar'; forma que és la de bastants parlars gascons, per més que

Dupleich només troba «*bubà*» amb *ü* a St. Gaudens, però per a «*soufflet*» hi ha *bubadé* amb *u* a la Vall d'Aran, i a Saint Plancart, damunt St. Gaudens mateix etc. *buhadó, buhařádo*, per a «bourrasque» a gran part de Lavedà, Bigorra, Astarac i Landes (*ALGc.* III, 925, 1012); i *buhá* 'bufar' (tot amb *u*, no *ü*) almenys a part de la mateixa Vall d'Aran.

VACA, del ll. *VACCA* id. □ *I.^a doc.*: S. XI.

«Rancur-me de una *vaca* de Guillem Oler: no la vol redre» en un doc. de l'alta vall del Segre, del S. XI (p. p. MiretS, *RHisp.* XIX, 11). En aquella època en què tant abundaven les depredacions perpetrades per senyors guerrers o prepotents, els més perjudicats eren els valuosos animals de *vacum*, i per això tals queixes llavors es repeteixen bastant: «—Tolgren a'N R. Mir dos bous, e tolgren a'N P. Nebot 224 hoveilles e 2 *vaces* e tolgren a ---», en un doc. de Segarra del S. XII; «B. Od, veg<u>er del Comte, levà de els Puğals 18 *vacas*, e nafrà un hòmine per mort ---» en un de l'Alt Conflent de princ. S. XIII (PPujol, *DocVgUrg.*, 6.17, 7.1). Apareix també a la Lleuda de Colliure de 1249. I en Jaume I: «Nós no havíem carn, ni n'volíem pendre d'él: e sobre açò, enviam bé 20 cavallers que correguessen a Balaguer; e aduyxeren-nos, entre *vaches* e vedels, tro a 16; e compram lo pa e l vi ---» (*Ag.*, 67, § 38).

Mot de totes les regions i èpoques de la llengua i comú a totes les llengües romàniques. Els ramaders no li apliquen aquesta denominació sinó des del moment en què el boví femella deixa de ser *vedella*; l'animal mereix, doncs, el dictat de *vaca* a l'edat de tres anys (Cardós i V. Ferrera, 1932-4). Poden ser útils per a fins comparatius les notes i monografies relatives als noms de les vaques en dialectes romànics del Nord, en particular els nombrosos publ. pel *Gloss. des Patois de la Suisse Romande* (i *BGPSR*, treballs sobre el *Ranz des vaches, Kubreiben*, etc.); i en el *Bull. du Dict. de la Langue Wallonne* (p. ex. S. Randache, *Les noms propres de vaches au pays de Herves*, en el vol. de 1908); i encara més els mapes que a aquests noms propis dedica el vol. IV de l'*ALGc.*

No entrarem gaire en les aplicacions translàtiques i figurades del mot, ben ateses per *AlcM*, *DAG.* i *Dfa*. No n'és un *fer baca* per anomenar certs convenis de jocs i negocis, on es tracta de l'homònim *BACA* (vol. I, 529a555ss.).

En coses de pescadors, la *vaca* sembla ser una creació secundària, deduïda secundàriament de *BOU*, terme que s'aplicava a un tipus de pesca més en gran. En el Maresme s'usaven barques i ormeigs molt grossos per anar a (pescar) *al bou*, i no tant per anar a la *vaca* (si bé les d'anar a la *vaca* ho eren més que les de *sardinals*); *bákə* a StPolM era, de més a més, el nom específic de la mena de xarxa usada per «anar a la *vaca*»; quan era dintre de la barca la penjaven en el senal (1929 ---). Altrament és una denominació estesa a la major part o tot el domini de la llengua, sense excloure'n les Illes: p. ex. a Formentera, hi ha *Sa Cala*, que és una platja on es posen les barques dels pescadors